

О. Рафальський (керівник), Я. Калакура (науковий редактор), О. Калакура, М. Юрій. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. 512 с.

*Діденко Наталія Миколаївна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

АКТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна, що триває на території України з 2022 року, суттєво вплинула на всі аспекти суспільного життя, включаючи освіту. Заклади вищої освіти стикнулися з багатьма викликами, зокрема в організації освітнього процесу. Викладання української мови професійного спрямування в цих умовах зазнало значних змін, що зумовлено як потребою адаптації до нових реалій, так і стрімким розвитком дистанційних технологій. Крім того, в умовах війни зростає важливість української мови як засобу національної ідентичності, що впливає на підходи до її викладання. У статті розглядаються сучасні методи викладання української мови за професійним спрямуванням. Особлива увага приділяється впровадженню інтерактивних технологій, застосуванню ігрових методів і пристосуванню навчання до потреб сучасного ринку праці. Проаналізовано різні підходи, що спрямовані на розвиток не лише мовних, але й комунікативних та креативних навичок у здобувачів освіти, а також їх готовність до викликів реалій сьогодення.

З початком війни перед системою освіти України постало чимало викликів. *По-перше*, через масові переміщення населення та руйнування інфраструктури багато студентів опинилися у різних регіонах країни та за кордоном. Це суттєво вплинуло на доступ до традиційного освітнього процесу. *По-друге*, психологічний стан студентів і викладачів значно погіршився внаслідок постійного стресу та нестабільної ситуації. Також варто враховувати необхідність дистанційного навчання, яке стало основним засобом викладання. Проте воно супроводжується проблемами технічного забезпечення та нерівними умовами доступу до інтернетних ресурсів. В умовах війни ці аспекти особливо гостро впливають на якість освітнього процесу, що зумовлює потребу у перегляді традиційних підходів до викладання української мови за професійного спрямування. Сьогодні одним із ключових завдань освітнього процесу є не лише передача знань, але й підтримка студентів у їхньому особистісному розвитку та адаптації до нових умов. З огляду на це, особливого значення набувають такі підходи до викладання української мови за професійного спрямування:

дистанційна та змішана форми навчання, інтерактивні методи навчання, гейміфікація, індивідуальний підхід, психологічна підтримка. Розглянемо сучасні підходи та основні аспекти, що постали перед освітою у викладанні української мови професійного спрямування.

Перехід на дистанційне навчання став основним шляхом вирішення проблеми фізичної недосяжності закладів вищої освіти. Викладачі активно використовують онлайн-платформи, такі як Moodle, Google Classroom, Zoom та інші. Важливим є застосування інтерактивних методів навчання: вебінарів, онлайн-тестувань, форумів для обговорення та індивідуальних консультацій. Окрім повного дистанційного формату, у деяких закладах застосовується змішане навчання, коли теоретичні заняття проводяться онлайн, а практичні – за можливості офлайн. Такий підхід дозволяє забезпечити якісніше засвоєння матеріалу, особливо у випадках, коли професійні навички вимагають безпосереднього контакту з викладачем.

Урахування інтеграції цифрових ресурсів позитивно відображається на освітньому процесі. Сучасні підходи до викладання української мови професійного спрямування також передбачають активне використання цифрових ресурсів. Поряд із традиційними підручниками, дедалі популярнішими стають електронні книги, відеолекції, інтерактивні завдання та тестові платформи. Така інтеграція не тільки полегшує навчальний процес у віддалених умовах, а й робить його більш цікавим та різноманітним.

Особливу увагу варто приділити використанню мовних онлайн-платформ, таких як «LingQ», «Duolingo» та інших, які пропонують інтерактивне навчання української мови. Це дозволяє студентам не лише виконувати домашні завдання, а й самостійно вдосконалювати свої мовні навички. *Використання різноманітних освітніх платформ дозволяє організовувати освітній процес з української мови професійного спрямування більш ефективно, надавати завдання та контролювати їх виконання:*

- Zoom (інтерактивна платформа для відеозв'язку, яка дозволяє проводити лекції, семінари та обговорення в реальному часі);
- Google Classroom (безкоштовна освітня платформа, що дозволяє організовувати навчальний процес, надавати завдання та контролювати їх виконання);
- Moodle (система управління навчанням (LMS), яка дозволяє створювати курси, додавати ресурси, оцінювати студентів і організовувати онлайнове навчання);
- Microsoft Teams (платформа для співпраці, що включає функції для відеоконференцій, обміну документами та спільної роботи над проектами);
- Edmodo (соціальна платформа для навчання, яка надає можливість спілкування між студентами та викладачами, а також обміну матеріалами);
- Kahoot (інтерактивний інструмент для створення вікторин, тестів та опитувань, що дозволяє залучати студентів у процес навчання);

- Quizlet (платформа для створення флеш-карток і тестів, яка допомагає студентам у вивченні нової лексики та граматичних структур);
- Canva (інструмент для створення візуального контенту, який можна використовувати для підготовки презентацій, інфографіки та інших навчальних матеріалів);
- Nearpod (платформа, що дозволяє створювати інтерактивні уроки з можливістю включення відео, опитувань і тестів);
- Padlet (інтерактивна дошка для спільної роботи, де студенти можуть ділитися ідеями, матеріалами та завданнями в реальному часі).

Платформи для самостійного навчання:

- Duolingo (мобільний додаток для вивчення мов, який використовує ігрові елементи для засвоєння нової лексики та граматики);
- LingQ (платформа для вивчення мов, яка надає доступ до реальних текстів та аудіо з можливістю перекладу та позначення нових слів);
- Coursera (освітня платформа, що пропонує онлайн-курси з різних дисциплін, включаючи мову, культуру та фахові навички);
- Khan Academy (платформа з безкоштовними освітніми ресурсами, яка містить матеріали для самостійного навчання, зокрема з мовознавства).

Означимо практичні рекомендації щодо використання Padlet під час навчання української мови за професійним спрямуванням як зручного інструменту для створення інтерактивних віртуальних дощок, які можна використовувати на заняттях для співпраці між студентами та викладачами. Ця платформа дозволяє легко організувати спільну роботу в режимі реального часу та зберігати матеріали на одній дошці. Padlet можна використовувати для різних цілей на заняттях з української мови професійного спрямування. Наведемо приклади практичного використання на заняттях з української мови: спільна робота викладачів та здобувачів освіти над проектами, дискусійна платформа, мовний клуб, інфографіка, мозковий штурм, редагування текстів та ін. Використання платформи для рефлексії після заняття дає змогу студентам анонімно чи відкрито висловлювати свою думку про те, що вони дізналися на занятті, з якими труднощами зіштовхнулися, а також перспективи та планування. Це допомагає викладачам коригувати наступні заняття з урахуванням потреб здобувачів освіти. Використання віртуальної дошки робить заняття більш динамічними і цікавими для студентів, а також сприяє активній участі. Усі матеріали, опубліковані на дошці, залишаються доступними для подальшого перегляду, що дозволяє студентам повертатися до них пізніше для повторення чи вдосконалення. Можливість роботи в асинхронному режимі, що особливо корисно для дистанційного навчання.

Приклади використання на занятті з української мови за професійним спрямуванням:

1. Завдання на розвиток професійної лексики: студенти можуть створювати словники професійних термінів або публікувати приклади вживання цих термінів у різних контекстах.

2. *Кейс-стаді:* студенти можуть обговорювати професійні кейси, залишаючи свої пропозиції щодо вирішення проблеми на дошці.

3. *Тематичні опитування:* викладач може пропонувати запитання або створювати опитування, де студенти вказують свої відповіді та коментують.

Важливу роль у викладанні української мови професійного спрямування під час війни відіграє патріотичне виховання. Викладачі акцентують увагу на ролі української мови як основи національної ідентичності, розширюючи тематику занять культурними та історичними аспектами. Завдяки цьому студенти не тільки поглиблюють свої знання з української мови, але й краще усвідомлюють її значущість для професійного та особистісного розвитку, а також для збереження національної єдності в умовах зовнішньої агресії.

На основі аналізу поточних змін у викладанні української мови професійного спрямування, можна запропонувати деякі практичні рекомендації для викладачів:

1. *Гнучкість у форматах навчання.* Викладачам важливо бути гнучкими у підходах до викладання – поєднувати традиційні форми з новітніми технологіями та онлайн-ресурсами. Це дозволить зберігати якість освіти незалежно від умов.

2. *Індивідуальний підхід до студентів.* Психологічний стан студентів може суттєво впливати на їхні успіхи в навчанні. Викладачам варто приділяти увагу індивідуальним потребам кожного студента, пропонуючи додаткові консультації або адаптовані завдання.

3. *Акцент на інтерактивності.* Інтерактивні методи, такі як обговорення, кейс-стаді або робота в малих групах, підвищують ефективність засвоєння матеріалу та зберігають зацікавленість студентів.

4. *Підтримка мовної мотивації.* Пояснення значення української мови для професійного зростання та національної єдності допомагає студентам краще усвідомлювати важливість вивчення мови в умовах війни.

Викладання української мови професійного спрямування в умовах війни вимагає гнучкості, інновацій та адаптації до реалій сучасності. Війна створює нові виклики для студентів та викладачів, що зумовлює необхідність застосування інтерактивних методів, індивідуалізованого підходу до навчання. Важливим є також упровадження цифрових інструментів, які забезпечують безперервність освітнього процесу в умовах дистанційного навчання та обмежених ресурсів. Викладачі повинні бути готові не лише передавати знання, але й підтримувати студентів емоційно, формуючи в них навички адаптації до сучасних професійних викликів. Синергія цих підходів дозволяє не лише зберігати ефективність навчання в складних умовах, але й готувати фахівців, здатних успішно інтегруватися в ринок праці післявоєнної України.

Перспективною щодо майбутніх досліджень може бути розробка моделей інтеграції професійної мовної підготовки з реальними кейсами та завданнями з різних сфер діяльності, що сприятиме підвищенню практичної значущості здобутих знань. Дослідження цього напрямку може допомогти вдосконалити

освітні програми й створити методики, які відповідатимуть новим викликам сучасного світу й майбутнього відновлення країни після війни.

Список використаних джерел

1. Діденко Н.М. Формування риторичної компетентності майбутнього фахівця в умовах дистанційної освіти. *Перспективи та інновації науки*. 2022. № 10 (15) № С. 121 – 132 URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/6731>
2. Діденко Н.М. Сучасні підходи у викладанні української мови професійного спрямування у закладах вищої освіти. *Moderní aspekty vědy: XL. Díl mezinárodní kolektivní monografie. Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. С. 230-244* URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/mono>
3. Концепція безпеки закладів освіти : розпорядження КМУ від 07.04.2023 № 301-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/proskhvalennia-kontseptsiibepeky-zakladiv-osvity-i070423-301>
4. Рассел С., Норвіг П. Штучний інтелект. Сучасний підхід. Том 1. Рішення проблем: знання і міркування. Вільямс, 2021. 706 с.

***Жовнір Світлана Михайлівна,**
кандидат географічних наук,
старший науковий співробітник відділу соціоекономіки праці;
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА НАПРЯМКИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

Захист суверенітету і територіальної цілісності України в умовах воєнного стану й масштабна відбудова та реконструкція країни у післявоєнний період потребують значного фінансово-економічного і людського потенціалу. Російська агресія щоденно призводить до нових демографічних, соціально-економічних втрат, збитків доквітлю та інших негативних наслідків.

Внаслідок безпрецедентних масштабів скорочення чисельності наявного населення через воєнні дії, масовий виїзд за кордон у пошуку тимчасового захисту, насильницького переміщення на територію країни-агресора, а також збільшення інвалідизації осіб у працездатному віці, поширення практики дострокового виходу на пенсію та інших факторів, істотно посилюються ризики та загрози людському потенціалу країни, його можливостям забезпечення обороноздатності держави і відбудови національної економіки. Масова трудова еміграція українців до початку повномасштабної війни у поєднанні з